

Araştırma Makalesi/Research Article**Kentlerin Gelişiminde Terörün Etkilerinin Değerlendirilmesi***Evaluation of the Effects of Terrorism in the Development of Urban***Vedat YILMAZ*****Öz**

Bir kentin gelişimi ve refahı için öncelikle güvenli bir ortama ihtiyaç vardır. Bu güven ortamı topluma yansiyarak kentin her açıdan gelişimi sağlanacak ve güvenli bir kent oluşumu sonrası o kentteki ekonomik ve sosyal faaliyetler artacaktır. Günümüzde kentlerin gelişimine, dünyayı saran terör ve terörizm faaliyetleri engel olmaktadır. Bir kentin ekonomik, sosyal, kültürel birçok alanda gelişmesi için terör sorunlarının giderilmesi zorunludur. Terör veya terörizm şiddet faaliyetleri içererek toplumu bir travma ile etkisi altına almak ister. Terör örgütlerinin temelinde şiddet ve korku salma amacı yatmaktadır.

Bu çalışmada; kentler ele alınarak, kent güvenliği, terör kavramları ve oluşturulan şiddet konusunun kente etkileri hakkında bilgiler verilmesinin yanında, Türkiye'de süregelen terör faaliyetlerinin kentleri ve kent yaşantısını nasıl değiştirdiği örneklerle ele alınarak, terörün getirdiği şiddetin kent yaşamına ve topluma etkileri hakkında bilgiler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kent Güvenliği, Terör, Şiddet.

Abstract

For a city's development and welfare, there is a need for a safe environment. This confidence environment will be reflected in the gathering and the development of the city will be ensured from all angles, but after a safe city formation, the economic and social activities in that city will increase. Today, cities and their developments are hampering terrorism and terrorism activities that surround the world. It is imperative that terrorism problems be resolved in order for a city to develop in many economic, social and cultural areas. Terrorism or terrorism involves violent activities and wants to infect society with a trauma. At the base of terrorist organizations there is an intention to bring about violence and fear.

In this study; cities by considering, urban security, terrorist concepts and created violence Besides giving information about the impact of the city, the city and urban life of ongoing terrorist activities in Turkey by considering how the sample is changed, the violence brought terror to urban life and will be given information about their effects on society.

Keywords: Urban, Urban Security, Terror, Violence.

Geliş Tarihi/Received: 09.05.2019 - Kabul Tarihi/Accepted: 20.05.2019

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, Van/Türkiye, vedatylimaz1977@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4624-9824.

GİRİŞ

Kentler, insanların yaşamlarını rahat ve huzurlu bir şekilde sürdürdükleri alanlardır. Herkes yaşadığı kentin gelişmesini ve kentindeki olanakların artmasını ister. Bir kent ne kadar büyüme kat eder ve gelişir ise o kentte yaşayan insanların olanakları bir o kadar artış gösterir. Fakat kentlerin gelişimine engel olan bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurların en önde geleni ise terör olaylarıdır.

Kentlerde sürdürülebilir bir gelişmenin sağlanabilmesi için kentteki terör sorununun bütünüyle ortadan kaldırılması gerekir. Terör olaylarının olduğu kentlere yatırımcılar yatırım yapma noktasında çekimser kalmaktadır. Bununla birlikte o kentte yaşayan yerel halk bağıni bahçesini bırakıp başka kentlere göç etmek zorunda bırakılmıştır. Terör korkusu olan kentlerde yaşayan insanlar ilk fırsatta başka kentlere göç etmektedir. İnsanların kendi kentlerinden göç etmeleri sonucunda kentteki nüfus azalmaktadır. Nüfus kentlerin gelişiminde önemli bir güç olarak kendini göstermektedir. Nüfusu az olan kentlerdeki gelişimin daha az hatta gerilediği, nüfusu fazla olan kentlerde ise gelişimin fazla olduğu ancak bu kentlerde de farklı sorunların ortaya çıkabildiği söylenebilir.

Kentlerin gelişimindeki birinci öncelik kent güvenliğinin sağlanmasıdır. Bir kentte insanlar güvenliğinden endişe duyuyorsa o kentin gelişimi beklenilemez. Kent güvenliği bu bakımdan büyük önem arz etmektedir. Terör olayları bir kentin ekonomik anlamda gelişimine engel olmakla birlikte kentteki yaşam koşullarını da güçleştirmektedir.

KENT VE KENTLEŞME KAVRAMLARI ÜZERİNE

Kent kavramı ile ilgili oldukça fazla tanımlama yapılmış olmakla beraber kenti, bireyin yaşadığı mekân olarak kısaca tanımlanabilir. Toplumsal ve ekonomik şekillenme olarak kent, insanların doğa ile olan yerleşme ilişkilerinde hem yeni hem de ileri bir aşama olarak kendisinden önceki yerleşme şekillerinden belirgin çizgilerle ayrılan özellikler taşır. Her bilim dalı ya da her yaklaşım farklı ölçütler kullanarak kenti tanımlamaya çalışmıştır (Özer, 2004: 2).

Kent kavramı yalnız fiziki bir yer ve nüfus tanımı olmanın ötesinde bir anlam ifade etmektedir. Bununla birlikte köklü yapılanmalar sürecini anlattığından, kent hakkında çalışmalar ve araştırmalar birçok disiplinler tarafından yapılmaktadır. Bu sebeple kent, boyutları çok ve sınırları kesin olmayan bir çalışma alanına sahip olup, kent kavramının sadece bir tanımla ifade etmeye çalışmak oldukça güçtür. Yapılan tanımlamalar genel olarak bütünleştirildiğinde kentin tarımsal olmayan üretim yapıldığı, kontrol fonksiyonlarının bir araya geldiği, belirli ölçüde büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme seviyelerine ulaşmış bir yer olması ön plandadır (Hayta, 2016: 166). Tarih boyunca kentler kültür ve medeniyetlerin doğduğu, büyüdüğü ve yayılarak geliştiği yerler olarak kendini göstermiştir (Pustu, 2006: 129). Kentin farklı boyutlardaki yapısından kaynaklı farklı disiplinlerdeki tanımı da farklılık gösterebilmektedir (Tunç vd., 2015: 1674).

“Kent pek çok disiplinin ortak konusudur ve bu nedenle kente pek çok açıdan yaklaşılabilir: psikanalizin kavramlarıyla, cetvel ve pergelle, roman ve şiirdeki yeriyile, militer kaygılarla, “nostalji” ile, “ilerleme ve düzen” çiftiyile, sınıf mücadelesinden hareketle ve tabii demokrasi ile olan ilişkisiyle. Dolayısıyla kent, sosyolojiden ekonomiye, savaş sanatından mimariye birçok disiplinlerden önce kente yaşayanların, kentlilerin asıl konusudur” (Bumin, 1990 Aktaran: Beyazlı, 2005: 41).

Yönetmelik örgüt birimlerinin kentin tanımlanmasında bir ölçüt olarak kullanılması, dünyada ve belirtilen yerleşim alanı, belirli bir yönetmelik örgüt biriminin sınırları içerisinde ise kent, sınırları dışındaysa köy adı verilmektedir. Bu yaklaşımdan hareketle belediye sınırları içerisinde yaşayan insanlar “kentli” olarak değerlendirilmekte olup, belediye sınırları içindeki nüfus da “kentli nüfus” olarak ifade edilmektedir (Keleş, 2008: 109).

Kentleşme kavramına bakıldığında; kentleşmenin de birçok tanımı olmakla beraber, kentleşmeyi genel olarak, nüfus ve kent sayısındaki artış ile birlikte kentteki ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda gelişim gösterme durumu olarak ifade edilebilir.

Kentleşme 20. yüzyılın en önemli olguları arasında yer almaktadır. Çünkü kentleşme, toplumların siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamlarında ortaya çıkan en kapsamlı değişimleri içerisinde barındırmaktadır. Bu bakımdan da kentleşme, ekonominin kaynaklarını harekete geçirme, siyasi oluşumu demokratikleştirme, sosyal ve kültürel yaşamı geliştirmede en etkili süreç olarak kabul görmektedir. Bu anlamda kentleşme ile gelişme sürecinin birbiri ile özdeşleştiği söylenebilir (Ertürk & Sam, 2016: 1).

Kent ve kentleşme geniş boyutlu kavramlardır. Kentleşme toplumsal yaşamda, çeşitlilik, yoğunluk, farklılık, karmaşıklık, benzeşme ve yabancılaşma, bireyselleşme ve toplumsallaşma kavramları ile de açıklanabilir. Kentleşmeyi simgeleyen bu kavramlardan yola çıkarak kenti şöyle tanımlayabiliriz (Tankut vd., 2002 Aktaran: Beyazlı, 2005: 44-45);

- Farklılıkların, çeşitlilik içinde olduğu yerlerdir.
- Yoğun ilişkilerin bulunduğu yaşam alanlarıdır.
- Yeniliklere açık olmakla birlikte kendi kurallarını üreten alanlardır.
- Toplumsal paylaşım ve korunma ile birlikte yabancılaşma ve yalıtılma sorunlarını da bünyesinde bulunduran yerleşim alanları olarak tanımlanabilir.

Bu bakımdan kent ve kentleşme birbirinden ayrılmaz ikili olarak ifade edilebilir.

Hızlı kalkınmanın gereği olan yatırımlar kentlerde yapıldığı, sanayi ve hizmet alanlarının istediği gelişme ortamı kentlerde oluşturulmasıyla, kalkınma yolunun kentlerden geçtiği, yani kentleşmenin kalkınmayı sağlayıcı ve hızlandırıcı bir unsur olduğu sonucunu vermektedir. Ancak planlı ve programlı olmayan kentleşmenin söz konusu olduğu bölgelerde bu durum geçerliliğini kaybedebilmektedir. Bu tür bir kalkınma amacına ulaşmanın yoluyla sürdürülebilir bir kentleşmeden geçmektedir. Sürdürülebilir gelişme en basit şekilde, kullandığı kaynakları yerine koyabilecek bir gelişme olarak ifade edilebilir. Sürdürülebilir kentsel gelişim yaklaşımı ise, kentsel gelişimin etkilediği ve kentsel gelişmeyi etkileyen tüm çevresel (yapılı çevre/doğal çevre), ekonomik ve sosyal unsurları birbiriyle ilişkili şekilde içermekte; sosyal ve ekonomik gelişimin çevre koruma ve iyileştirme amacı ile birleştirilmesini ön görmekle birlikte gelişimin biçiminin katılımlı süreçlerle kararlaştırılmasını gerektirmektedir. Sürdürülebilir kentleşme/kentsel gelişme yaklaşımını, sürdürülebilir kalkınma yönündeki genel evrensel hedefin önemli bir parçası olarak görülmelidir (Çan, 2014: 123).

KENTLERİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Bir yerleşim alanı olarak kent oldukça eski tarihlerde ortaya çıkmıştır. Toplumların yerleşik hayata geçmeleri ve tarım ile uğraşmaları bunun sonucunda da tarım ürünlerini elde etmeye başlaması ile ortaya çıkan ilk kentlerin M.Ö. 3500-2500 tarihleri arasında görüldüğü söylenebilir. Arkeolojik çalışmalar sonrasında ortaya çıkarılan ilk kentlerin bugün az

gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde bulunması dikkat çekicidir. Mezopotamya, Hindistan, Çin ve Mısır o zamandan bu zamana kadar kentsel uygarlık, teknolojik, ekonomik ve toplumsal koşullara göre evrimini devam ettirmektedir. Günümüzdeki yeni sorun kentlerde meydana gelen büyümedir; diğer bir ifade ile nüfusun belli bir yerleşim alanında toplanmasıdır (Kılınç, 1993: 148).

İnsanlık tarihinin gelişiminde bir yerleşme şekli olarak kentlerin antik çağa kadar uzandığı görülmektedir. Bu çağda kentler genel olarak göl ve nehir kenarlarında kurulmuştur. Bunun nedeni ise bu alanların tarıma elverişli yerler olmalarıdır. Bu dönemdeki yerleşmeleri; Mısır, Mezopotamya, Hitit, Roma, Yunan yerleşmeleri olarak gruplanabilir. Tüm bu yerleşmelerin ortak özellikleri, kentlerin etrafının yüksek surlarla çevrili olmaları, çalıştırmak amacıyla köle gereksinimlerinin olmaları ve yağmalamaya dayalı savaşlar olduğu söylenebilir. Köleci ekonominin etkisinden kurtulan üretici güçlerin gelişmesiyle olması gerekenden daha fazla ürün elde edilmeye başlanmıştır. Sanatçılar ve zanaatçılar senyör şatoları etrafında toplanmışlar, gün geçtikçe sayıları artmış ve yaygınlaşmaya başlamışlardır. Bu gelişimle birlikte malın el değiştirmesinde aracı rolü üstlenmeye başlayan tüccarlar sınıfının da ortaya çıkmasıyla derebeylik ekonomisinin çöküşü hızlanmış ve pazar ekonomisi gün geçtikçe gelişmeye başlamıştır. Kölelik çağının eski kentleri haricinde, yeni birçok kent de bu şekilde doğmuştur. Toplumların gelişme tarihleri ile kentlerin oluşmasının birbirleri ile uyumlu bir şekilde olduğu söylenebilir. Bu bağlamda her ikisini karşılıklı etkileşimleriyle beraber ele alınarak incelenmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu tür bir yaklaşım ile görülür ki toplumsal alt yapıyı oluşturan üretim biçiminin tüm üst yapı kurumlarını kendisine uyumlu olmaya zorlaması ile toplumların tarihsel gelişim süreçlerinde toplumsal-ekonomik yapılar doğmuş, kentler de her farklı toplumsal yapıda, o yapının gerektirdiği fonksiyonlara sahip olmuşlardır. Diğer bir ifade ile kentler; ekonomik-toplumsal yaşamla beraber zorunlu olarak ortaya çıkmışlardır. Kentlerin tarihsel gelişim süreçlerinde geçirdikleri safalar, kentleşme olgusunun açıklanmasını da kolaylaştırıcı nitelikler taşımaktadır (Özer, 2004: 5-6).

Kentlerde önemli olan sürdürülebilir bir gelişmenin sağlanmasıdır. Kentteki Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması amacıyla; ekonomik, sosyal, yönetsel ve çevresel süreçlerin birbiriyle bütünleştirilmesi ve bu biçimde oluşacak bütünü somut gerçek mekânsal yönüyle sürdürülebilirliğin soyut amaçlarının somuta dönüştürüldüğü çerçeveyi oluşturmaktır. Sürdürülebilir kentleşme kavramı ise, dünya üzerinde sayıları ve nüfusları hızla artan kentlerde, ekolojik dengenin korunması çerçevesinde kullanılacak en önemli stratejileri arasında yer almaktadır (Tosun, 2010: 390).

Kentlerin, insanların rahatlığı ve huzurunu artıracak şekilde geliştirilmesi zorunludur. Kentler insanları boğmamalı, rahat ve huzurlu bir ortam yaşayanlara sunmalıdır. Bu tür sunum içinde önceden gerekli olan plan ve programların hazırlanması ve uygulamaya konulması ile gerçekleştirilebilir (Tortop, 1991: 176).

TÜRKİYE'DE KENTLEŞME OLGUSU

Türkiye'deki kentleşme olgusunun özelliğini ve nasıl bir yön izlediğini açıklamadan önce, Batı Avrupa ülkelerindeki kentleşme olgusu ile Türkiye'deki kentleşme olgusunun benzer ve farklı yönlerinin ifade edilmesi daha faydalı olacaktır. Türkiye'deki kentleşme ile Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'daki kentleşme ve sanayileşme ilişkisinin benzer yönleri olmakla birlikte farklı yönleri de bulunmaktadır. Benzer yönlerden birincisi, Türkiye'de ve

Batı ülkelerinde sanayileşme derecesi yüksek olan bölge ve kentlerin aynı zamanda yüksek kentleşme düzeylerine sahip olmasıdır. İkinci benzer yönü, sanayinin yeni kurulduğu yerleşim alanlarında diğer yerlere nazaran daha kısa sürede ve hızlı bir kentleşme seyrinin izlenmesidir. Üçüncü ve son bahsedilen benzer nokta ise, sanayi sektöründe daha çok donanımlı işgücü, endüstriyel teknoloji ve tüketici kitlesi ihtiyacı ön planda olduğundan, kentlerin bu yönlerinden yararlanılmasının tercih edilmesidir. Farklı olan nokta ise, Batı ülkelerinde genelde kentleşme sanayileşme ile birlikte gelişirken, Türkiye’de sanayinin olmadığı yerleşim alanlarına da nüfus akını devam etmektedir. Bu nedenle Türkiye’de kentleşme, salt sanayileşme ile oluşmamıştır. Batı Avrupa ve Kuzey Amerika’daki kentleşmeyle de benzerlik gösteren Türkiye kentleşme olgusunun, kendine özgü bir niteliği de Türkiye’nin doğu bölgeleri ile batı bölgeleri arasındaki kentleşme oranlarının farklı düzeyde olmasıdır (Şentürk, 1999: 25, 26). Batı bölgelerindeki kentleşmenin daha ileri seviyede gelişmiş doğu bölgelerindeki kentleşmenin ise daha geri seviyelerde olduğu söylenebilir.

1950’li yıllarda başlayan Türkiye’deki kentleşme süreci yıllara göre gün geçtikçe hızla artış göstermiştir. Nüfusta da artış meydana getiren bu süreç bazı kentlerin daha da büyümesine ve ana kent, büyük kent ya da büyük şehir adı verilen yerleşim alanlarının oluşmasını sağlamıştır. Büyüyen kentlerde yaşayan insanların bazı olanakları önemli düzeyde artarken bazı olanakları ise azalmıştır. Biraz daha açıklamak gerekirse ekonomik, sosyal ve kültürel olanaklar artış gösterirken, nüfusa bağlı olarak ortaya çıkan çevre sorunları insanların yaşamını olumsuz yönde etkilemiştir.

Türkiye’deki kentleşme sürecinin ortaya çıkmasının temel nedeni, tarım sektöründe başlayan teknolojik gelişimle kırsal kesimdeki emek talebinin azalması ile birlikte tarım sektöründeki istihdamın tarım dışı alanlara kayması ve özellikle sanayi ve karmaşık iş örgütlerinin yer aldığı kente göç etmeleridir (Kıray, 1982: 57-66).

Türkiye’de şehirli nüfusun daha gelişmiş kent olarak adlandırabileceğimiz ana kent, büyükşehir veya metropollerde toplanmasının bir sonucu olarak, büyükşehir olan kent sayısının en fazla olduğu Marmara ve İç Anadolu Bölgeleri’nde kentleşme oranları artmıştır. 2009 yılı, Türkiye kentli nüfusunun büyükşehirler başta olmak üzere, büyük kentlerde toplanmaya başladığı bir değişim dönemi olarak dikkatleri çekmektedir. Bu durum metropoliten ve büyükşehirlerin bir yandan kendi iç dinamikleriyle büyümelerinin, diğer yandan da, daha alt kategorilerdeki kentlerin gelişerek, bu gruplara katılmalarının ve ayrıca, başta küçük kentler olmak üzere, daha alt kategorilerdeki kentlerin, göç yolu ile bu kentleri beslemelerinin sonucu olarak değerlendirilebilir (Garipağaoğlu, 2010: 1).

Türkiye’de kentleşme oranlarına bakıldığında; 1965’den 2009’a kadar sürekli olarak artış gösterdiği, %30,8’den, %73,7’ye yükselerek, bu süre zarfında yaklaşık 2,5 katı artış göstermiştir. En yüksek kentleşme artışı ise, 1980 ile 1990 yılları arasında, diğer bir ifade ile Türkiye’nin kentleşme süreci açısından ikinci ivmeyi kazandığı dönemde göstermiştir. 1990’da ilk kez Türkiye’de kentleşme oranı %50’den daha fazladır. Kentleşme oranlarının, coğrafi bölgelere göre dağılımı ve zaman içerisinde farklılık göstermesi dikkate alındığında, genel olarak tamamında önemli düzeyde artışların olduğu söylenebilir. Kentleşme oranının yüksekliği bakımından birinci sırada Marmara Bölgesi yer almaktadır. Bütün bu değerlendirmeler, Türkiye’de kentli nüfusun büyükşehirlerde toplanmasının bir sonucu olarak, büyükşehir kent sayısının en fazla olduğu Marmara ve İç Anadolu Bölgeleri’nde, kentleşme oranlarının yüksekliğini açıklamaktadır. Karadeniz Bölgesinde sadece 1 tane büyükşehir (Samsun ili nüfusu 1 milyonun altında) olması ve özellikle Doğu

Anadolu Bölgesi'nde hiç büyükşehir olmayışı, kentli nüfus oranını ve dolayısıyla, kentleşme oranını da azaltmaktadır. 2009 yılı, Türkiye kentli nüfusunun büyükşehirler başta olmak üzere, gelişmiş kentlerde toplanmaya başladığı bir değişim dönemi olarak dikkat çekmektedir. Bu durum büyük kentlerin bir taraftan kendi iç dinamikleriyle büyümelerinin, diğer taraftan da, daha alt kategorilerdeki kentlerin büyüyerek, bu gruplara katılmalarının ve öncelikle küçük kentler olmak üzere, daha alt kategorilerdeki kentlerin, göç yolu ile bu kentleri beslemelerinin neticesi gibi görünmektedir.

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı 6360 sayılı “*On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile Türkiye'deki mevcut on altı olan büyükşehir belediye sayısına on dört ilin daha eklenmesi ile birlikte büyükşehir sayısı otuza yükselmiştir. Dolayısıyla büyükşehirlerde yaşayan nüfus oranı da yükselmiştir. Büyükşehir olan yerleşim alanlarındaki nüfusta önceki yıllara göre artış eğilimi yönündedir. Diğer elli bir ildeki özellikle doğu bölgesinde yer alan kentlerdeki nüfusun batıdaki büyükşehirlere doğru kaydığı görülmektedir. Bu durumun en önemli sebeplerinden birisi de terör olaylarının ve işsizliğin doğuda kendini daha fazla göstermesidir.

Türkiye'de 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa ile birlikte bir kentin il mülki sınırları içerisinde yaşayan nüfusun 750 bin ve üzeri olması durumunda o kent büyükşehir olabilmektedir. 2012 yılına kadar büyükşehir belediyesi bulunmayan Doğu Anadolu Bölgesinde Malatya ve Van illerinin büyükşehir olması ile birlikte Türkiye'de büyükşehir belediyesi olmayan bölge kalmamıştır.

GÜVENLİK KAVRAMI VE KENTLEŞME

Güvenlik kavramının birçok farklı tanımı vardır fakat en fazla kullanılanı; tehdit, korku ve tehlike hallerinden uzak olmak demektir (Karabulut, 2011: 7). Kentte yaşamının zaruri ihtiyaçlarından biri de güvenlik hakkıdır. Kentleri içine alan kamu güvenliği ise, kent yaşamını oluşturan devlet ve halkın ortak yaşam koşullarının dış ve iç tehditlere karşı korunmasıdır.

Özellikle kent ve güvenlik kavramlarını birlikte ele aldığımızda plansız kentleşme konusu karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma en iyi örnek ülkemiz olabilir. Türkiye'de Özal Döneminde hızlanan ülkeyi dünyaya açma dalgası, bir anda yıllarca bastırılmış olan plansız kentleşmeyi de 3366 Sayılı Kanun ile (1987) kamuoyu gündemine getirmiştir (Tokay, 2011: 86). Ancak, bu süreçten istenilen netice alınmamış, plansız kentleşmenin haline, 1999/2000 yıllarında meydana gelen Marmara Bölgesi depremiyle, dikkat çekilmiştir. Konuya, esaslı çözüm arayışı çalışmaları ise 2000'li yılların ikinci yarısında başlamıştır. Aynı şekilde Türkiye'nin 60 yılı aşkın bu göç-kentleşme sürecinde, siyasi beklentilerin yol açtığı denetim ve plansızlık, bu sorunun devasa boyutlara gelmesine sebebiyet vermiştir (Kara, 2010: 50). Dolayısıyla, kentlerin geleneksel yardım ve dayanışmasının yerini, azalan sosyal kontrol neticesinde yabancılaşma, şüphe ve yeni suç türleri almıştır. Örneğin, İstanbul Sulukule'de kentsel dönüşüm kapsamında yeni yerlerine taşınan 300 hak sahibinin kısa süre içerisinde eski alışkanlıklar ile düzenli kent yaşamının bedellerine katlanamamaktan ve ona alışmamaktan ötürü, eski yaşam tarzına dönüş içine girdikleri, ulusal basın kanalıyla gündeme gelmiştir (Yılmaz, 2009: 102). Aynı şekilde bir kentin içinde oluşabilecek terör faaliyetleri de ele alınan konularla yakın ilişkidir. Dolayısıyla

bir kentin özellikleri, geçmişi, mevcut düzeni ile güvenliğinin arasında sıkı bir bağ olduğu görülebilir.

KENTSEL GÜVENLİK VE TERÖR SORUNU

Terör dilimize, Fransızca "terreur" kelimesinden geçmiştir ve terör sözcüğü etimolojik kökeni Latince'dir. Fransız İhtilaliyle beraber ilk defa kavram olarak kullanılan terörizm, gerek o dönemki kullanım anlamı gerek Latince'deki kelime anlamı itibarıyla "korkuyla yönetmek" manasına gelmektedir (Combs, 2006: 4). Türk Dil Kurumu tarafından ise "yıldırı" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011). Teröre ilişkin daha genel ve sade bir tanım yapmak gerekirse terörü şu şekilde ifade etmekte mümkündür (Bal, 2006: 4): "Terör, belli ideolojiye sahip bir grup tarafından, hedef kitlenin belli bir konudaki davranışını veyahut fikrini değiştirmek amacıyla belli siyasi amaçlar gerçekleştirmek üzere bilerek özellikle sivillere yönelik olarak toplumda kaos ve korku ortamı meydana getirecek propaganda amaçlı şiddet eylemleri yapılmasıdır."

Dünyada kentleşmenin ve toplu yaşama ihtiyacının artmasıyla birlikte güvenlik kavramının önemli bir ayağını, kent alanındaki güvenlik, yani kentsel güvenlik oluşturmada, bu güvenlik alanı; hava, kara ve deniz ulaşımındaki güvenliği de kapsamaktadır. Günümüzde terör küresel anlamda bir tehdit olmuş durumdadır. Terör örgütlerinin hedeflerinde; insanların toplu olduğu alanlar ve toplum açısından büyük korku yaratacak, metro istasyonları, otoparklar ve hava meydanları yer almaktadır. Saldırılarda özellikle büyük kentler hedef alınmakta ve diğer milletlerden insanlarda ölmekte veya yaralanmakta böylece terör eylemi dünya gündemine yayılmaktadır. Birçok medya organı bu olayı flaş haber olarak yayınlamaktadır. Eylemlerin en dikkat çeken tarafı şiddet ve korku içerikli olmasıdır. Bu anlamda dünyada, 11 Eylül saldırıları çok önemli bir yer tutmuştur. Bir örgüte bağlı teröristlerin, ABD'de yer alan bir havalimanında güvenlik kontrollerinden geçerek, yolcu uçaklarını kaçırmaları ve kentlerin önemli noktalarına saldırımları, sonuçta da ABD'deki İkiz Kulelerin yıkılarak 3 bin kişiye yakın insanın ölmesi büyük bir korku ve şiddet sarmalı oluşturmuştur. Saldırı dünya medyasında canlı olarak yayınlanmış ve dünya devletleri yeni ve güçlü bir terörizm akımıyla yüzleşmek durumunda kalmıştır.

Aynı şekilde dünyanın birçok kentinde terör saldırıları yapılmakta ve adeta hedef alınan kent bir savaş ortamına girebilmektedir. Son dönemde yaşanan ve IŞİD/DAEŞ terör örgütünün İstanbul ve Paris gibi birçok önemli kentte yaptığı bir dizi eylemler bu duruma örnek oluşturmaktadır. Bu ve benzeri birçok saldırı kentsel güvenlik kavramıyla birlikte kentin güvenliğinin sağlanması konusunda neler yapılacağına planlanması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Terör tehdidi ile artık bombalı saldırılara karşı büyük meydanlar ve önemli binalar ek güvenlik önlemleri ve ek koruma yapılarıyla çevrilmiştir. Örneğin önemli binaların çevreleri beton bariyer veya benzeri koruma çemberleriyle korunmaktadır. Aynı şekilde kentte yapılacak toplantı veya gösteriler çok farklı ve dikkatli bir şekilde ele alınmakta ve olağanüstü güvenlik tedbirleri gündeme gelmektedir. Bu kentsel etkinlikler günümüzde devletlerin güvenliğini etkileyen ve dünya medyasında yer alan önemli olaylardır.

KENTLERİN GELİŞİMİNDE TERÖRÜN ETKİLERİ

Çağımızda kentlerin gelişimi ve güvenliğindeki mevcut sorunlar ve taşıdığı riskler, dünya üzerindeki ülkelerin güvenliği ile yakından ilgili hale gelmiştir. Bu durumun en önemli kanıtı ABD'de yaşanan İkiz Kule Saldırıları yani 11 Eylül (2001) Terör Saldırıları olmuştur. Öyle ki bir terör eylemi bir kentin tüm sakinlerini etkilemekte hatta bazen ülke yönetimi bu eylemden etkilenerek bir savaş durumuna girmiş gibi eylemin olduğu kente askeri sevkiyat yapılabilenekte ya da olağanüstü hal durumuna geçebilmektedir.

Terör eylemlerinin etkileri ele alındığında; büyük bir terör eylemi olduğunda kentin turizm potansiyeli düşebilmekte, okullar tatil edilmekte, havalimanları kapatılabilmektedir. Bu durumları sıkça yaşayan kentlerin ticari hayatları ve sosyal hayatları olumsuz etkilenmektedir. Aynı şekilde kentte yaşayan insanların toplumsal ve kişisel sağlık durumları da terör eylemlerinin ortaya çıkardığı baskı-şiddet ve korku durumlarından dolayı olumsuz etkilenmektedir. Birçok kişi büyük travmalar yaşamaktadır.

Konu ile ilgili olarak kentlerin mimari yapıları da terör faaliyetleri nedeniyle büyük değişimlere uğramaktadır. Hürriyet gazetesinde geçen ve terör eylemleri ve kent güvenliğini konu alan bir haberde (hürriyet.com, 2017): Londra'nın merkezinde 'Çelik Kuşak' denilen bir stratejinin uygulandığını ve buna göre kent merkezinin büyük oranda yayalaştırıldığı, doğrudan taşıt trafiğinin engellendiği, tüm bank ve sokak lambalarının yeniden tasarlandığı ve yapıldığı, sonuçta bombalı saldırılara karşı insanları korumak için insanların yoğun kullanımlarını seyreltmek, taşıt trafiğini kent merkezinden uzaklaştırmak, toplu taşıma istasyonlarının tek bir noktadan birkaç istasyona dönüştürmek gibi düzenlemelerin yapıldığı aktarılmaktadır.

Günümüzde dünyada tüm kentler için benzer güvenlik ve koruma esaslı değişimler yapılmaktadır. Birçok binanın çevresi tekrar inşa edilmekte ve güvenlik seviyeleri üst seviyelere çıkarılmakta ve hatta güvenlik gerekçesiyle yaya ve araç trafiğine kapatılmaktadır.

KENTTE ŞİDDET OLAYLARI VE TOPLUMA ETKİLERİ

Şiddet (TDK, 2018) kelime anlamı olarak bir hareketin sertliği, kaba güç anlamlarında kullanılmaktadır. Terör eylemlerinde şiddet bilerek ve istenerek uygulanmaktadır. Eylemlerdeki şiddet ne kadar artarsa eylem o kadar ses getirmektedir. Günümüzde kentler, artarak büyüyen ve çeşitlenen suçların en yaygın olarak işlendiği merkezler olma durumuna da gelmiştir.

Terör örgütlerinin hedef seçtiği kentlerde eylemlere bakıldığında; toplumda çok büyük bir korku oluşturulması amacıyla kentin herhangi bir noktasında, özellikle günümüzde etkili bombalarla, birçok kişinin öleceği veya ağır yaralanacağı eylem yer ve şekilleri seçilmekte, seçilen noktalar, zarar görecekt kişiler veya seçilen zaman ile terör örgütleri dünyaya, mevcut hükümete ve insanlara bazı mesajlar vermektedir. Örneğin İstanbul ilinde bazı terör örgütlerinin önem verdiği günlerde, kentin önemli noktalarında ek güvenlik tedbirleri alınmaktadır.

Terör ve içerdiği şiddet ile birlikte topluma birçok açıdan etki verilmek istenmekte ve toplumdan da hedeflenen bir tepki beklenmektedir. Bir eylem sonrası örgüt mevcut hükümetin veya hedeflediği sistemin işlemediğini, devletin insanların güvenliğini sağlamada yetersiz kaldığını bu durumda kendisinin güçlü ve haklı olduğunu belirterek

mevcut toplum üzerinde bir algı operasyonu gerçekleştirmeyi hedefler. Böylece toplum baskı ile yıldırılacak ve örgütün istekleri doğrultusunda yönetilebilecektir.

SONUÇ

Kentler insanların yaşamlarını rahat ve huzurlu bir şekilde devam ettirmek istedikleri yaşam alanlarıdır. Bu yaşam alanları kendi ihtiyaç ve taleplerini karşılaması bakımından önem arz etmektedir. İnsanların yaşamını devam ettirmeyi istediği kentlerde farklı sebeplerden dolayı huzuru ve rahatı kaçabilmektedir. İnsanların rahatını ve huzurunu kaçıran en önemli faktörlerden birisi de terör ve şiddet olaylarıdır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde de birinci fizyolojik gereksinimlerden sonra güvenlik ihtiyacı gelmektedir. İnsanların yaşamlarını rahat ve huzurlu bir şekilde sürdürebilmelerindeki en önemli etkenlerden birinin güvenlik ihtiyacı olduğu görülmektedir. İşte kentlerin gelişiminde de öncelikli ihtiyaçlardan birisi de terör sorunlarının giderilmesidir. Terör olan bölgede yaşayan insanlar sosyal bir travma geçirerek kendi buldukları kentlerini terk etmek zorunda kalarak başka kentlerde yaşamını sürdürmek için arayış içerisine düşmektedir. Kentlerin gelişimine önemli bir şekilde engel olan terör sorunu kentlerdeki nüfusunda azalmasına neden olmaktadır.

Terör faaliyetlerinin kentte korku ve paniğe sebep olduğu, yaşanan bu psikolojik travma sonrası kentlerde yaşayan yerel halkın kentlerini terk ettiği, kentin kalkınmasında önemli rol üstlenen yatırımcıların kentte yatırımlarını yapmadığı dolayısıyla terör faaliyetlerinin olduğu ya da olası terör faaliyetlerinin yaşanabileceği kentlerde gelişim ve kalkınmanın olumsuz yönde etkilendiği aşıkardır.

Dünyanın her yerinde olabileceği gibi Türkiye'nin de her bölgesinde terör olayları ile karşılaşmak mümkündür. Bunun için gerekli olan önlem ve tedbirleri zamanında almaktır. Günümüzde özellikle doğu bölgelerinde yaşanan terör sorununun üzerine oldukça iyi bir şekilde gidilmekte olup, hemen hemen bu bölgelerdeki birçok yerleşim alanlarında terör sorununun önemli düzeyde azaldığını söyleyebiliriz. Bu noktadan sonra kendi doğup büyüdüğü kentlerini terör sorunlarından dolayı terk etmek zorunda kalan insanların yeniden kendi kentlerine dönmelerini sağlayıcı politikaların artırılması bu bölgelerdeki yatırımların teşvik edilmesi önem arz etmektedir. Bu gibi girişimler sonucunda terör sorunundan dolayı gelişimi durmuş ya da durma noktasında olan kentler yeniden kendine gelecek ve gelişim yönünde ilerleyerek ülke ekonomisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arthur, G. (2003). Terrorism: The Nature of Its History. *Criminal Justice Studies*, 16 (1), 44.
- Beyazlı, D. (2005). *Kent Planlamada Birey, Kent, Kentlilik ve Kentlilik Bilinci*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü.
- Combs, C. C. (2006). *Terrorism in the 21st Century*. New York: Prentice Hall.
- Çan, M. F. (2014). *Türkiye'de Kentleşme ve Bölgesel Kalkınma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ertürk, H. & Sam, N. (2016). *Kent Ekonomisi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Garipağaoğlu, N. (2010). Türkiye’de Kentleşmenin, Kent Sayısı, Kentli Nüfus Kriterlerine Göre İncelenmesi ve Coğrafi Dağılışı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 1-42.
- Göksu, Ç. (1993). *Güneş ve Kent*. Ankara: ODTÜ, MF Yayınları.
- Hayta, Y. (2016). Kent Kültürü ve Değişen Kent Kavramı. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (2), 165-184.
- Hürriyet.com, (2017). 14.03.2019 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/terore-karsi-dayanikli-kent-uygulamasi-40330524> adresinden alınmıştır.
- Hürriyet.com (2018). 15.03.2019 tarihinde <https://www.ntv.com.tr/saglik/teror-toplum-psikolojisini-nasil-etkiliyor,0vfmA5ic8UqEyqoER5NrMA> adresinden alınmıştır.
- Kara, M. (2010). *Kent Güvenliği Açısından Mahallenin Önemi: Hatay’da Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karabulut, B. (2011). *Güvenlik, Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek*. Ankara: Barış Kitabevi.
- Keleş, R. (2008). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kılınç, İ. (1993). Türkiye’de Kentleşmenin Özellikleri. *Amme İdaresi Dergisi* 24 (2), 147-170.
- Kıray, M. B. (1982). *Toplumsal Değişme ve Kentleşme, Kentsel Bütünleşme*. Ankara: Türkiye Geliştirme Vakfı Araştırmaları Yayınları.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Polat, Y. (2014). Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Politikaları. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pustu, Y. (2006). Küreselleşme Sürecinde Kent Antik Siteden Dünya Kentine. *Sayıştay Dergisi*, 60, 129-151.
- Şentürk, Ü. (1999). *Göç ve Kentlileşme: Malatya Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TDK (2011). Büyük Türkçe Sözlüğü, 16.01.2019 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=ter%C3%B6r> adresinden alınmıştır.
- TDK (2018). Büyük Türkçe Sözlüğü, 16.01.2019 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=veritbn&kelimesec=298685 adresinden alınmıştır.
- Tokay, F. (2011). *Türkiye’de Kentsel Dönüşümün Gelişimi, Hukuki Yapı ve Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tortop, N. (1991). *Mahalli İdareler*. Ankara: TODAİE Yayını.

- Tosun, E. K. (2010). Yerel Yönetimler Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar. B. Parlak (Ed.) *Kentsel Ekolojinin Korunması Bağlamında Sürdürülebilir Kentleşme Yaklaşımı*. Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım.
- Tunç, A., Belli, A. & Aydın, A. (2017). Kent Kimliği ile İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, 1673-1688.
- Yılmaz, E. (2009). Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Süreç ve Aktörler: Sulukule Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.